

בבקר עובר לפני התיבה רבי משה שיינפלד, חתנו של רבי יצחק מאיר לוי זצ"ל.

כבר בנגינת "אל אדון" מרגישים בכאבים העזים שתוקפים את הרבי. לקצר – הוא מבקש מר' לייבל אביגדור'ס – הוא ראש המנגנים (רבי אריה ליב גולדקנופף זצ"ל) בגור. גם בעל התפילה מקצר. כבר היו דברים כאלה. עדיין אין איש מתרגש.

מסתיימת תפילת "שמונה עשרה" ומחכים להלל. אולם הרבי מבקש לחכות. אני יוצא לכמה רגעים אמר. שתיקה מחרידה בבית המדרש. למעלה מאלף וחמש מאות איש בבית המדרש וזמזומו של זבוב יכול היה להשמע. דממה מוחלטת. הכל מפנים את פניהם לעבר דלת דירתו של הרבי. רק לאחר מחצית השעה ניתנה הוראת הרבי להמשיך בתפילה בהיעדרו של הרבי. מפה לאוזן נשמעו ידיעות על יסוריו הנוראים של הרבי.

אחיו הצעיר של הרבי – רבי פנחס מנחם אלתר מורה לומר "מי שבירך" לרבי. הוא עצמו עולה ל"מפטיר", בהעדרו של האח הגדול – אדמו"ר זצ"ל – הנמצא בטבריה.

הרבי בחדרו נאבק ביסוריו. אראלים ומצוקים אחזו בארון הקודש. אל המיטה מוזעקים דר' קוק וד"ר שוסהיים. מאוחר יותר מגיע פרופ' זלץ שדרש לאשפז את הרבי במהירות. הרבי מסרב בתקיפות לנסוע בשבת. אחרי מוסף התחילו לומר תהלים והשמועה החלה מתפשטת בכל ירושלים.

סעודה שלישית, מעריב – ללא הרבי. פתע נכנס הגבאי: מי שצריך לנסוע לביתו יכול לנסוע. הרבי נפרד מכל אחד ואחד! הלבבות הולמים ברעד – הרבי נפרד מכל אחד ואחד!

במוצאי שבת הובל הרבי לבית החולים. לפני צאתו הוא עוד אומר לרבנית היום היה ראש חודש. משנכנס אדר מרבין בשמחה. היי שמחה. ר' חנינא עוד מספיק לשאול אם הוטב לרבי והתשובה היתה שלילית. הרבי עצמו עוד הספיק להתפלל מוסף, מנחה ומעריב. רבי פנחס מנחם – אדמו"ר שליט"א מגור אחיו הצעיר, שם לב שאין הרבי אומר הלל ולבו נצבט. גם סבו – ה"שפת – אמת" לא אמר הלל בראש חודש שבט שהרי "לא המתים יהללו י"ה..."

בבית החולים הדסה מאבק על חיי הרבי. הרבי עצמו עוד מספיק לבקש לא לנתח, אבל הרופאים קובעים שהניתוח הכרחי. בינתיים מחמיר מצבו של הרבי. לחץ הדם יורד בצורה קריטית. נעשים מאמצים עצומים ללא

הועיל. בני המשפחה שמעו את הרבי מלמל דברים, אך הם לא נקלטו. בשעה 4 בבקר הוחל בניתוח ומאז איבד את הכרתו.

כל הלילה הוזעק הציבור כולו לתפילה ולתחנונים. מאות מיהרו אל הכותל המערבי. אולם נצחו אראלים את מצוקים ונשבה ארון הקודש ביום ראשון ב' באדר תשל"ז בשעה 10.52 בבקר בבית החולים הדסה שבירושלים.

תוך שניות הגיעה השמועה הנוראה אל בית מדרשו שבה עמדו אלפי חסידים בתפילה. מי שלא ראה את זעקת השבר, הבכי והיללות – לא ראה כאב וצער של בנים על מות אביהם ורבים.

עד מהרה נתפרסמה הידיעה בכל הארץ. שעות ארוכות לפי מועד ההלוויה נתמלאה ירושלים ברבבות מעריציו. בשעה 3 מוצאת המיטה כדי לערוך הטהרה והטבילה שבטרם ההלוויה. בשעה 4 אחה"צ יצאה ההלוויה מבית מדרשו.

הלוויה כזו עוד טרם היתה בירושלים, יש שמונים את מספר משתתפיה במאה אלף איש ויש – אף במאתיים אלף. מבית המדרש ועד להר הזיתים היתה הדרך מלאה במלואים.

משהוצא הארון מבית המדרש פרץ העם בבכי גדולה, אבל כבד נרד על ירושלים. קברו נכרה במעלה הר הזיתים בחלקת הקבורה של בית גור. שעות ארוכות לאחר סתימת הגולל סובב הקהל האדיר מסביב לקברו של מורם ורבים הנערץ. תגן עלינו זכותו.

כל זה נראה קצת
השם כ' ר' י' ז' א' כ' כ'
כ' ח' ח' כ' א' א' א'
א' א' א' ה' פ' א' א' א' א' א'
א' א' א' א' א' א' א' א' א'
א' א' א' א' א' א' א' א' א'

הצוואה שהביאה להכתרתו של ה"בית ישראל"

רבי ישראל צבי מקוסוני הי"ד

[17/05/2018]

יום פטירתו: ג' סיון תש"ד

אוצר החכמה

אוצר החכמה

הדור השביעי בחסידות עדיין פורה הוא. לא רק צאצאים ממשיכים את מסורת אבותיהם, אלא נוצרות גם דינסטיות חדשות, מכח אישיותם של מייסדיהם. זהו כבר הדור השלישי שלאחר ה"חזזה" מלובלין. כל השושלות הן מכח-כחו של ה"חזזה". כך נוצרו השושלות של רבי יהודה ליב אייגר מלובלין — רבי לייבלה בלשון החיבה של הבריות; רבי אליהו לרמן מוויסקוט-קרושנוביץ; רבי יחיאל מאיר "בעל התהלים" מגוסטנין; רבי אברהם מסוכאטשוב בעל "אבני נזר" ו"אגלי טל"; רבי יחיאל מאלכסנדר; רבי ישכר דב מוולבראזש; רבי אורי מסאמבור; רבי צדוק הכהן מלובלין ובדור שלאחר מכן: רבי מנחם נחום עפשטיין מקוברין, רבי אברהם משה ממרקשוב, רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה.

הדבר בולט במיוחד בשושלות החסידות בהונגריה. שם-החסידות עדיין במסע כיבושיה וקל יותר ליצור דינסטיות חדשות. למעשה, התהליך הזה טרם נפסק וגם כיום ביהדות הונגריה, הלא חסידית, גוברת הנטיה החסידית ואדמו"רים חדשים שיצרו או ייצרו דינסטיות חדשות קמים ובאים.

בדור השביעי, עליו דיברנו, הוקמו בהונגריה השושלות טאש, ליסקא, ראצפרד, קאמאד-דאראג, קאפיש, ספינקא, קרעסטור ולאחר מכן: האדאס, נאסויד, ביקסאד, שושלתו של רבי אהרלה מברגסאס-ירושלים. כל אחת מהשושלות האלה הטביעה את חותמה בתולדות יהדות הונגריה ה"גדולה" וכל אחת מהן ראויה לסיקור ולסיפור.

אנו נעסוק עתה בתולדות החסידות לבית קוסוני, או כפי שהיא נכתבת בספרותנו החסידית: קאסאני.

מייסד חסידות זו היה רבי משולם פייש לוי או לאווי — דמות מיוחדת במינה בעולם החסידות. הוא נולד בשנת תקפ"א ונפטר בכ"ח סיון תרל"ה. מיוחדת במינה לא רק בעבודת הקודש שלו, אלא גם בגלל העובדה שרבי משולם היה יליד בוהמיה שהשכלה כבר החלה מכלה בה רבים וטובים.

ככל בני המקום נאלץ רבי משולם גם הוא ללכת לבית הספר הממשלתי, זכורה לטובה האם, זעלדה, שטיפחה בילדיה אהבת תורה ובהשפעתה הלך הנער ללמוד בישיבות – תחילה אצל רבי אברהם יצחק וינברגר ומשם לישיבות שונות עד שבא לישיבתו המפורסמת של רבי מאיר אייזנשטאט באונגוואר. משם המשיך לישיבתו של רבי מאיר פערליס מקראלי. בקראלי נפגש לראשונה עם חסידים ואלה שבו את לבו. התמדה נפלאה בלימוד לא חסרה לו ואף לא התלהבות בתפילה, ואולם חסרה לו האש החסידית. משבא פעם למחוז מגוריו הצדיק רבי יהודה צבי מראזלא – חתנו של רבי צבי הירש מזידיטשוב, דבק בו בחום. משהיה לחסיד נסע להכיר את צדיקי דורו – רבי צבי הירש מליסקא, רבי יצחק אייזיק מקומרנא, רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, רבי חיים מצאנז אבל כרב מובהק בחר לו את רבי דוד שפירא מדינוב שגם הכשירו והכתירו לכהן כאדמו"ר של חסידים.

תולדות חייו, רבנותו בטאש ומעשה מופתיו. אף הסתלקותו מן העולם לכפר על בני ישראל שתסור מהם מגפה נוראה, הלא המה מסופרים בספר "פאר משולם" שכתב ר' ישראל אלתר ויס והדפיסו בשנת תרצ"ז בעיר מישקולץ. בימינו חזר הספר ונדפס ע"י ר' משה יוסף פרידלנדר, עם מעשי הנפלאות של הבן – ממלא המקום רבי אלימלך מטאש ושמו: "קונטרס פורים המשולש בטאש". הקונטרס מענין ביותר וכמעט בלתי ידוע – ירושלים תשכ"ט. כמה בנות היו לרבי משולם פייש, נשואים לבעלי שם ואנו לא באנו לספר אלא על החתן הבכור – הלמדן, הצדיק והיחסן: רבי יהוסף הלוי רוטנברג. אמרנו במידותיו של רבי יהוסף שיחסן היה. אכן, אביו – רבי צבי הירש, היה בנו של רבי יוסף רוטנברג, שהיה חתנו של "שר בית הזהר" רבי צבי הירש מזידיטשוב. רבי משולם פייש גאה היה בחתנו זה שבהיותו בן עשרים, בשנת תרל"ג, כבר נבחר למלא את מקום חותנו כרב בטאש. בצדק מכנה אותו בנו, רבי חיים שלמה, בתארים: "הרב הגאון הגדול המקובל הנורא, מנורה הטהורה, אספקלריא המאירה, קדוש ייאמר לו".

מטאש עבר לנירמאדה, משם – בשנת תרנ"ד, לדברצין ובר"ח אלול תרנ"ז עבר לקוסוני ועשאה לאחד המרכזים הגדולים של חסידות, תורה ויראת שמים. רק בן נ"ט היה בהסתלקותו מן העולם. מכל חיבוריו הרבים נדפסו רק "בני שלשים" – ובו שלשה ספרים מקובצים בו: "יד יוסף" לשבת הגדול, "דברי יוסף" לשבת שובה, "עדות ביהוסף" לראש השנה, יום הכיפורים והושענא רבא. ספרו האחר הוא "ויצבור יוסף" על התורה וליקוטים – נדפס בשנת תרע"ה. אפיזודה קטנה: בנו, מו"ל ספריו, קורא

למחבר "מרן יהוסף צדיקאי", דהיינו: יוסף הצדיק. בעל "בית עקד ספרים" שעשה את הרישום הביבליוגרפי של ספרים בעברית – אין זה הרישום הטוב והמדויק, אבל עד היום הוא הטוב ביותר ואין זולתו. בסופו של דבר: עשה זאת אדם אחד! – סבר שכך שמו וקורא לו הר"י צדיקא מקאסן. בוודאי היה טעם בהוצאת שלשה ספרים בספר אחד שכן גם ה"בני שלשים" הראשון הכיל שלשה ספרים: "ויפתח יוסף" על התורה, "ויזכור יוסף" – על מועדים "וילקט יוסף" – לקוטים. הספר נדפס בשנת תרע"ג – בחיי המחבר.

ביום כ"ג בחשוון תרע"ב, אחרי שלשים ושימונה שנות רבנות ואדמו"רות, נסתלק רבי יהוסף לבית עולמו.

כמקובל, נבחר הבן – רבי חיים שלמה, בכור בניו של רבי יהוסף, למלא את מקומו. הוא היה חתן רבי אשר ישעיהו רובין מקולבסוף, נצר לרבי נפתלי צבי מרופשיץ. רבי חיים שלמה לא האריך ימים ונסתלק ביום ו' בטבת תר"ף, כשימונה שנים לאחר אביו.

על מקומו עלה אחיו הצעיר וחתנו – רבי ישראל צבי רוטנברג והוא אז בן שלשים. רבי ישראל צבי סירב לקבל את המשרה על שכמו ורק משפקד עליו רבי ישכר דב מבלז לקבל את ההנהגה, נענה לצו והנהגתו היתה הנהגה מופתית.

ברבי ישראל צבי היתה מזיגה נפלאה של תכונות מנוגדות: קיצוניות. התנגדות לכל התנועות ולכל המפלגות ואהבת ישראל יוקדת, מעמיק ומקובל בדרך זידיטשוב וחסידות תמימה. תורתו היתה נלמדת בהתלהבות כזאת, שהיה נדמה שהוא פשוט רעב לדבר ה'. פרישותו ויראתו היו מפליאות. הוא חשש אפילו מספק – ספיקא. על כן הירבה לצום ולהסתגף. תפילתו נערכה בהשתפכות נפש ובקעה רקיעים.

מפליאות היו ידיעותיו בקבלה. אביו – רבי יהוסף אמר עליו כאשר עוד היה נער בן ארבע עשרה (!): ישנם אדמו"רים רבים מתפארים בידיעותיהם בקבלה ואכן גדולים הם ובקיאים בחכמת הנסתר, אבל לידיעותיו של ישראלטשע שלי – הם אינם מגיעים.

חסידים מספרים כי בבואו לבלז, לאחר פטירת אחיו וחותנו, והוא אז בן שלשים בלבד, הושיבו הבלזאי לידו ועירבב את מאכלו עם מאכלו של רבי ישראל-צבי ורק לאחר מכן חילק את השירים לחסידים.

ברכתו של הבלזאי "שתהיה פועל ישועות ושתפילותיך יתקבלו" התקיימה וסיפורים נפלאים על כך היו מסופרים בין החסידים. רבי ישראל

צבי ראה עצמו, בעבודת ה' שלו בהשתוקקות ובמסירות נפש, כממשיך דרכו של רבי אורי "השרף" מסטרליסק ומקובל היה בפי חסידים שרבי אורי היה נגלה אליו ומלמדו אורחות צדיקים.

גדולתו בתורה וידיעותיו בקלות באו לו שכן כח זכרוננו היה מדהים. נכד אחיו, האדמו"ר רבי מנחם ישראל רוטנברג מקוסוני בניו יורק, מספר בהקדמה להוצאה השנייה של סיפרו "אור מלא" על התורה ומועדים, "שהיה זוכר כל דרושי אביו שדרש הן בנגלה הן רזין דרזין מיום עמדו על דעתו והספר הקדוש "עטרת צבי" לזקננו מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע ידע בעל פה ממש וכן ספרי מרן הקדוש מקומרנא זי"ע וכל כוונות האר"י ז"ל הם שגורים על פיו ממש כאשר יושבי ביתך".

למרות גדולתו בתורה ראה עצמו כעפרא דארעא ממש, ענותנותו היתה בלתי רגילה.

ניגוניו וריקודיו בשבת קודש היו שלא מעלמא הדין והיה בהם כוונות וייחודים ועל כן דקדק בהם ולא הרשה שיטוהו מן הניגון שניגן. רבי שלום אליעזר מראצפרד, בנו של רבי חיים מצאנז, העיד עליו שכל ריקודיו הם על פי כוונות האר"י זצ"ל.

מהקפדותיו המיוחדות על החסידים: טבילה בכל יום לפני התפילה, טבילה בערב שבת קודש, הנחת תפילין של רבנו תם וכן גם בנוהגים שונים שהנהיג הבעש"ט לציבור החסידים.

שיחותיו שהושמעו תמיד בהתלהבות מרובה ובאש קודש, השפיעו השפעה עמוקה, בפרט בימים הקשים שלפני השואה, עת חיפשו יהודים, חסידים, לומדים ופשוטי עם עידוד ונחמה לנפשם המדוכאת והסובלת. רבים דבקו אז ברבי ישראל צבי, וממנו שאבו עידוד ובטחון.

גם אנשים שהתרחקו בהיהדות והיו רחוקים מחסידות – הרגישו באש הלוהטת והמלטפת שיקדה ב"חצר" הצדיק. לא מעטים חזרו בתשובה שלימה ונכנסו שוב תחת כנפי השכינה בהשפעתו ובהדרכתו.

לעתים אף הכין את חסידיו לקראת המוות על קידוש השם, עת הגיעו בשורות איוב על השחיטות ההמוניות במדינות הקרובות. פעם הסביר: למה לא תיקנו ברכה מיוחדת לעולה למוות לקדש שם שמים? יש הרבה טעמים בדבר, ואחד הטעמים הוא, כי כל הברכות שנאמרו על ידי אדם בכל שנות חייו אינן אלא הכנה וברכה אחת גדולה לקידוש השם. זאת ועוד: הכל הולך אחרי החתימה – וחתימת החיים מהי? – המוות. ואם נהרגים על

קידוש השם, הרי שכל החיים נמשכים אחרי חתימה זו. אין ספק שהקב"ה בחר לו את הנשמות שעליהן לעלות לעקידה וטוב שבחר בנו.

היום המר לא איחר לבוא. באסרו חג של פסח, תש"ד, הקיפו קלגסי הרוצחים את קוסוני והעבירו את כל תושביה היהודים לגיטו אשר הוקם בעיר הסמוכה ברגסאס. המצב בגיטו היה איום ונורא. הרעב היה כבר מנשוא. נוסף על זה עינו אותם הרשעים בעינויים קשים. גם הצדיק מקוסוני הוכה מכות אכזריות מידי הרשעים, על שההין לשאול את פי הקצין אם רשאי הוא להשאיר אצלו את השעון שלו. שם בילו הכלואים בחודש ימים, ואחר כך העלום לקרונות הרכבת, שעשתה דרכה לעבר מחנה המוות הגדול באושוויץ, לשם הובלו מאות אלפי יהודי הונגריה.

בראש בני עדתו, קהל חסידי ותלמידיו, יצא האדמו"ר רבי ישראל צבי רוטנברג את ביתו וצעד בראש מורם לעבר רכבת המוות. את דרכו האחרונה עשה בלוית בנו הצעיר והמופלג אלתר חיים שלמה, וכל בני משפחת האדמו"ר. חסידי האדמו"ר ומעריציו שוב לא הירפו ממנו, כי גמרו אומר להישאר עלידו ברגעים האחרונים הקשים.

ביום ג' בסיון הועלה על המוקד האדמו"ר מקאסוני עם משפחתו ועדתו הגדולה. הוא השיג את שאיפת חייו, בקדשו שם שמים במותו.

חידושי תורתו נדפסו בספר "אור מלא", הוא אחד מחמשה חלקים שנשארו בכתובים, רשומים ע"י אחד מתלמידיו, כותב נאמן; גם נמצאו בספר זה דברי תורה נפלאים מהאדמו"ר מקאסוני, שהיו חקוקים בזכרונם של חסידי ומעריציו ושהוקבעו שם בדפוס.

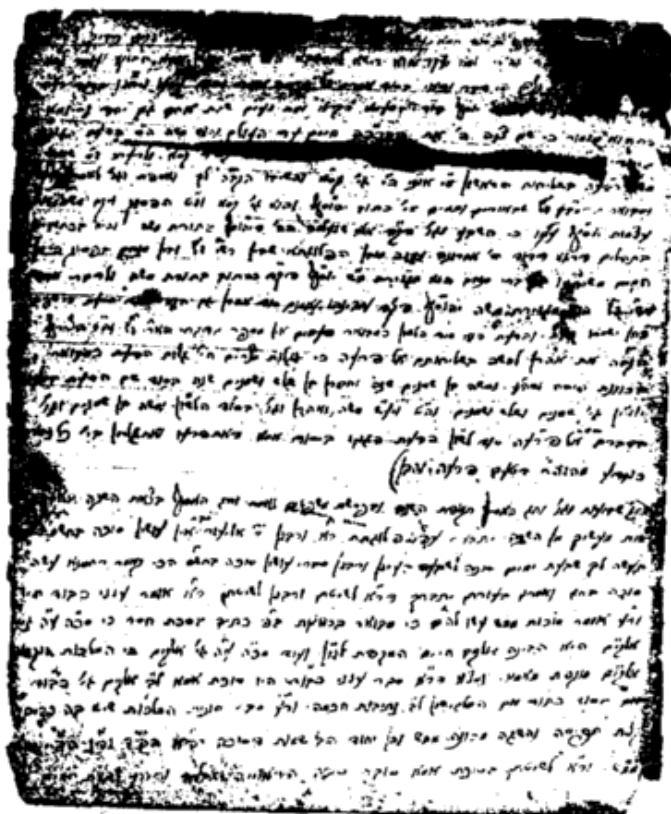
לא נותר איש מצאצאיו של רבי ישראל צבי.

בעזר ה' נותרו שרידים לבית קאסוני בחסידות. רבי משה שמואל, אחיו של רבי ישראל צבי, יצא לארצות הברית עוד לפני השואה וכך ניצל ממוראותיה. הוא נפטר בט"ז אייר תש"ו. בנו רבי אשר ישעיהו יושב בניו-יורק. גם לרבי חיים שלמה, אחיו הבכור של רבי ישראל צבי וחותנו בזיווגו הראשון נותרו צאצאים: הבן רבי משה שמואל (השני) יושב בניו-יורק ובשנת תשכ"א עלה לארץ והקים את בית המדרש של חסידי קוסוני בבני-ברק. הוא נפטר בכ' אדר תשל"ד; החתן – רבי יואל צבי מסאלקה, מחבר הספר החשוב "מעט צרי" על ספר הכריתות. את הנהגת רבי משה שמואל השני, המשיכו בניו רבי פנחס שלום שנפטר בכ"ד תמוז תשמ"ו ורבי מרדכי מסאלקה – הוא היה חתן דודו רבי יואל צבי שנפטר בשנת תשי"ח

ונקרא על שם עירו – סאלקה. רבי מרדכי ניספה בתאונת דרכים בשנת תשמ"ט.

הנהגת חסידות קוסוני כיום היא בידי רבי מנחם ישראל ורבי משולם – שניהם בני רבי פנחס שלום ושניהם בבורר-פארק. רבי מנחם ישראל כבר "תוצרת" ארה"ב ובכל זאת הוא מראשי התאחדות הרבנים מייסודה של סטמר. בנו – בישראל. רבי מנחם ישראל, הוא שהקדים את ההקדמה למהדורה החדשה של "אור מלא" וכבר הזכרנוהו. גם בנו של רבי מרדכי מסאלקה קוסוני, הוכתרו לאדמו"רים והם רבי יעקב במונסי ורבי יואל צבי בויליאמסבורג.

נזכיר שגם שושלת טאש ממשיכה בהנהגתו הדינמית של רבי משולם פייש לאווי היושב במונטריאול ורבי חיים שלמה לאווי מחוסט ניו-יורק. ניר לבית קוסוני גם בישראל. רבי צבי אלימלך פאנעט, בנו של רבי חיים אלתר פאנעט – רבה של רמת אביב ובעל "תפוחי אביב", שהוא צאצא לבית קוסוני, הקים בית מדרש לחסידי קוסוני ורבים הדבקים בו.

כתב ידו של רבי יחוסף הלוי רוטנברג
בעל "בני שלשים"

רבי ישראל צבי הלוי רוטנברג –
האדמו"ר מקוסוני

ר' לייבל היינה, נכדו של בעל "אמרי אמת" מגור

"גדול מרבן שמו". לא הרב לייבל היינה, כפי השגור בלשון העם, אלא, בפשטות: לייבל היינה, ואף על פי כן היו באיש מופלא זה תכונות שיכלו לעשותו למורם מעם, לאיש צמרת. שכן גדול בתורה היה – גדול ממש. בעל זכרון מופלא המדקדק בפרטי-פרטים, בעל מידות ותכונות נעלות, חכם, נשגב ובעל תושיה, בעל חוש הומור דק ומיטיב.

זוהי גדולתה של חסידות גור. יכול אתה להיות גדול שבגדולים, אבל בינינו לבין עצמנו – אתה כאחד מאתנו. אין בגור – מורשת קוצק "גדולים". כולם כאחד העם. אחד הוא המנהיג, "עיני הדור", שכולם חייבים בכבודו. "ואידך, זיל גמור" – לא רק צא ולמד אלא גם כלום. "ונפשי כעפר לכל תהי" – אין זו סיסמא בגור. זו מציאות חיים.

משנסתלק לייבל היינה – כפי שנקרא בגור, נסתלקה הודה והדרה של חסידות זו שכן, לפחות, לחסידות גור שבארץ ישראל, החל משנת ת"ש, זה כחמישים שנה, מאז בואו של מרן הגדול, פאר הדור, רבי אברהם מרדכי אלתר זצוק"ל, היה ר' לייבל היינה, נכדו של הרבי, הדמות הדומיננטית ב"חצר" הגוראית. לא יכולת שלא לקבל את ה"שלום עליכם" בפנים המאירות של ר' לייבל ולא יכולת שלא לראות את שילובו ב"טיש" ובכל ההנהגה הגוראית.

אם ב"עולם" היה ר' לייבל הדמות הדומיננטית הרי בתורה של גור, היה ר' לייבל, יחיד ומיוחד. חשיבות עצומה יש בגור ליודע-תורה, ללמדן וכפל-כפליים חשיבות יש למי שידוע את תורת הרבי, שכן מרן בעל "אמרי אמת" היה מלבד מנהיגותו, חכמתו, פקחותו המדינית, חזונו וראיית הנולד שלו – גם גאון הגאונים. שח לי ר' מרדכי שטלברג הי"ו בשם רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל שהתבטא כאשר נסתלק מי שנתפרסם בכל פולין בגאונותו העצומה: הרבי מגור הוא למדן גדול ממנו! ר' לייבל, נכד הרבי, ידע גם את תורת הרבי! לאחר השואה, מן היחידים היה.

זכות זו תעמוד לו לעד, הוא לא שמר את הדברים לעצמו והביאם לידי הציבור באוסף ספריו "ליקוטי יהודה". "ליקוטים" הוא שם של כבוד בספרות החסידית. "לקוטי אמרים" הוא השם שניתן לספרים של ראשוני

החסידות. "לקוטי יהודה" הוא אוצר מנוצר שאין דומה לו בספרות החסידית. אלמלא ה"ליקוטים" לא נשתיירו הרבה-הרבה מדברי התורה של פשיסחא, קוצק, גור – החידושי הר"מ, השפת אמת, האמרי אמת וה"בית ישראל".

אורייתא 1234567

למעלה מעשרים כרכים של ליקוטים ששמע מבעל ה"אמרי אמת"

אוזן קשובה לו, לר' יהודה ליב, מאז היה – דומה הראשון, וודאי שמן הראשונים, שנשא את שם הסבא הגדול של בעל "שפת אמת", שכן נולד באלול תרס"ז, שנתיים וחצי לאחר הסתלקותו של הסבא. ראש עילויי היה לו מורשת מסביו הגדולים לבית גור ומאביו – רבי יצחק אפרים פישל היינה, שבשל למדנותו זכה להיות "חתניה דבי נשיאה", בלקחו את אסתר בתו של ה"אמרי אמת", מה עוד שגם היה צאצא בן אחר בן, לרבי שמואל שמריה היינה הראשון, מתלמידי ה"חווזה" מלובלין, היהודי הקדוש ובעל "זכרון שמואל", שגם אותו ההדיר מחדש ר' לייב.

כאשר למד אצל הסבא הגדול בעל "אמרי אמת" באופן קבוע היה הוא ששמע, קלט ורשם. משמועות אלה פרנס את ה"ליקוטי יהודה" שהקנו לו שם עולם וזכר-עולם. למעלה מעשרים "ליקוטי יהודה" שכאלה מונחים לפנינו ורק מי שנזקק לתורת החסידות הפולנית ולתורת החסידות בכלל יודע את ערכם העצום. אלה הם ספרים בעלי חשיבות גדולה ביותר וטוב עשו אלה שהחלו מהדירים את הספרים מחדש עבור "צעירי הצאן" שרבו, בעזרת ה' עד בלי הכר. (כן ירבו).

בשנותיו האחרונות, הגם שידע חולי קשה – אגב, גם בחוליו הקשה לא ויתר על הנהגתו החסידית ואף נסע לבקר אחרים שחלו כמוהו והתייאשו מחייהם, כדי לעודדם ולהוכיחם שיש חיים גם אחרי המחלה – ראה את ייעוד חייו ב"ליקוטי יהודה" שלו ואם הספיק זה לא מכבר להוציא לאור סידור תפילה לימות החול עם "ליקוטי יהודה", תוך שהוא מכין לדפוס סידור תפילה לשבת-קודש, עד שנתעלתה נשמתו, בעיצומה של העבודה, לגנזי מרומים.

עד כמה לא ויתר, עד כמה לא נכנע לשיתוק שתקפו, תעיד העובדא הנפלאה שהוא לא ויתר על "ריקוד המצוה", בכסא גלגלים!, בנשואי נינו הראשון כשלושה חודשים לפני מותו, איש חי – רב פעלים!

על אישיות המזהירה והנסתרת, יעידו דברים שכתב בפני עדים(!):
"מתפלל אני לפניך אדון כל, רבוננו של עולם, שתרחם עלי בזכות אבותינו
הקדושים, נשמתם עדן, שבעת שתרצה להפרד הנשמה הקדושה מגופי אז
תגזור על כל סטרא אחרא וכת דיליה שלא ישלוט חס וחלילה ולא ישלוט בי
שום מגע רע ובישא בעולם לא בלבי ולא בעיני ולא בפי ואדרבא שיהי'
נתוסף לי עתה עוד קדושה וטהרה שאוכל לקדש שם קודשא ברוך הוא
ושכינתיה ולייחד שם הויה בדחילו ורחימו ואני מבטל מכאן ולהבא כל
מחשבה רעה שעלתה, ותעלה ברעיוני בטליו ומבוטליו ולא חלין כלל מעתה
ועד עולם". יהודה אריה ליב בן אסתר

זהו מסמך הראוי להדפס ולהשמר. זוהי תעודה של "חד מקדמאי" וכך
 כותב מי שנקרא "לייבל היינה". "דין רפיש מדבית אבא!".
 מאלפת ביותר היא צוואתו שקטעים מיוחדים שבה, אנו מביאים לידיעת
 הקוראים:

בדרך תורתנו הקדושה וביראת שמים וחסידות, גם להזהיר גדולים על
 הקטנים להשגיח לגדל את הילדים שיחיו אשר נמצאים עוד בבית, על דרך
 התורה ויראת שמים וחסידות, וזהו כל רצוני וחשקי ומגמתי כל ימי חיי
 להעמיד דור ישרים יבורך תלמידי חכמים יראי שמים ומתנהגים ועוסקים
 בחסידות.

גם אבקש מכם מאד ללמוד ולהתפלל ולתת צדקה עבורי לתיקון ולעילוי
 נשמתי. בפרט בזמנים המיוחדים כמו ימי השבעה והשלשים ושנה ראשונה,
 והיא הרצייטען (ימי השנה).

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אבקש מאד שבטובו הגדול ישגיח נא וידריך
 את יו"ח היקרים שיחיו שילכו בדרך התורה והחסידות, וכן שיתפלל נא
 לעורר רחמי שמים עבורי לתיקון ולעילוי נשמתי.

אבקש תיכף להודיע לכ"ק אא"ז מרן אדמו"ר זצ"ל ולבקשו מאד
 שישתדל לעשות לי טובה ושיודע נא להורי היקרים אדמו"ר הרה"ח ר' יצחק
 אהרן אפרים פישל ז"ל בן הר"ר שמואל שמרי' ז"ל, ולאמי מורתי הצדקנית
 מ' אסתר נ"ע בת מורינו הרה"ק רבי אברהם מרדכי זצ"ל, ולזקנתי הצדקנית
 מ' חי' ראדא יהודית נ"ע בת הרה"ח ר' נח ז"ל שיתדלו לעורר רחמים לטובתי
 לתיקון ולעילוי נשמתי.

והגני מתפלל ומתחנן לפני הש"י ואני מלא תקוה שיקבל בקשתי
 ותחינתי שיסלח לי על כל עוונותי חטאי ופשעי, אשר אני.... מקבל אני עלי
 שלא לחטוא עוד ח"ו.... תשובתי ויחוס וירחם עלי... מהרה שיהי' לי

היכולת בעזה"י.... ואבותי הקדושים שאני, בעזרת השי"ת, פרסמתי דבריהם הקדושים ישתדלו לבקש עבורי, כמ"ש בספר חסידים ס' רכ"ד וכל האומר דבר שמועה מפיהם הם מתפללים עליו ומליצים טובה עליו. אביכם אוהבכם הדורש שלומכם וטובכם בלב ונפש חפצה ומברך אתכם בכל טוב סלה ומבקש אתכם מאד כנ"ל.

יהודה אר"י ליב בן הרה"ח ר' יצחק אהרן אפרים פישל זצ"ל כמה תום, כמה צניעות וכמה ענוה יש בדברים אלה שנכתבים ברגע כה דרמטי של הנחלת המורשת לבאים אחריו.

כל "רצונו וחשקו ומגמתו" הם "להעמיד דור ישרים יבורך תלמידי חכמים יראי שמים ומתנהגים ועוסקים בחסידות". הרב ר' לייב היינה, ליבל היינה בפי החסידים, זכה לכך. כל בניו: שלשה בנים ושלוש בנות, חינוכו ומחנכים את ילדיהם ונכדיהם, דור רביעי לר' לייב, ברוח התורה והחסידות. אין בהם עקמומית, כולם – כולם דורות ישרים שיש בהם גם תורה וגם חסידות. הוא ידע ליצור גשר וקשר לא רק עם ילדיו, אלא גם עם נכדיו וניניו, בלבביות, ברוחו הטובה ובהבנתו הפסיכולוגית העמוקה בהליכותיהם.

"יעקב אבינו לא מת" – אמרו חז"ל, משום ש"זרעו בחיים". המניח מורשת כזו של ר' לייב: מורשת חיה – "זרעו בחיים" ומורשת כתובה – "ליקוטי יהודה" – "אף הוא בחיים!"

אוצר החכמה אר"י ח 1234567

א"ה"ח 1234567

אוצר החכמה אר"י ח 1234567

אר"י ח 1234567

רבי יהודה אריה ליב אלטר

רבי מאיר הגדול מפרמישלן

אוצר החכמה

אוצר החכמה

מסמך 1234567

תאריך 12/04/2020

אוצר החכמה

יום פטירתו: כ"ב באב תקל"ג

אוצר החכמה

הרב ראובן מרגליות זצ"ל, היה כידוע חד בדרא בעושר ידיעותיו, ספריו ומחקריו. אין שטח שלא פירסם עליו ספרים וסייעתא דשמיא מיוחדת היתה לו לכוון דבריו אל האמת. (ראה את הדברים החמים שכתב עליו ד"ר יצחק רפאל ב"ספר מרגליות" שהופיע בהוצאת מוסד הרב קוק) בין יצירותיו, כנראה בשעה ש"לא יום ולא לילה", גם סיפורי חסידים ותולדות דמויות בחסידות ונזכיר רק את ספרו "תפארת אדם" על רבי דוד משה מטשורטקוב, "אמרי קדוש" על רבי אורי מסטרליסק, "אור המאיר" על רבי מאיר מפרמישלן. או כפי שכתב בהוצאה הראשונה של הספר: פרעמישליין. בבואו לתאר את רבי מאיר מפרמישלן הראשון, אבי השושלות של פרמישלן, נדבורנה והמסתעף מהם, הוא מתארו במשפטים הבאים: "רבינו הגדול חכם הרזים אור עולם ר' מאיר מפרמישלן הנקרא הגדול".

בואו ונחזיק טובה לאישיות דגולה זו, שגם הוא נסתלק בחודש אב, שאלמלא ספרו "אור המאיר" לא היינו יודעים דבר על שושלת חשובה זו שהעמידה עשרות רבות של צדיקים בכל רחבי גליציה.

רבי מאיר ה"גדול" היה אח ל"אור מופלא ומוצנע צדיק יסוד עולם" רבי צבי הירש מפוטוק שהיה "חברו ואיש עצתו של הבעש"ט" ואין לנו שום מקור אחר המזכירו וכן ל"קדש הקדשים" רבי יהודה ליב "שומר שבת" שנתעטר אף הוא בהרבה עיטורים בקשר לשמירת השבת שלו ואכן על מצבתו – הוא נפטר בי"א אדר ראשון תקנ"ט, צו"י: "קדוש אלקים והוא חסיד שומר שבת כהלכתו".

שלושת האחים האלה היו בניו של רבי יעקב, בן רבי דוד, בן רבי משה. מסורת היתה ביד המשפחה שצאצאים הם לשושלת שבקדושה שלא פסקה מהם רוח הקודש מדוד אל דור ובין אבות המשפחה רבי יעקב ממרוויש ומקורביל, שנתפרסם בספרו שאלות ותשובות מן השמים. רבי ראובן מרגליות. בענותנותו הרבה, מציין כי ספר זה "נדפס כעת מחדש עם הגהות יקרות בשם "אור לשמיים", מבלי שציין שהוא – הוא המדפיס ומחבר ההערות האלה.

רבי יעקב היה מחכמי צרפת בסוף המאה הי"ב וראשית המאה הי"ג לספירתנו. הוא מכונה בדורו ה"חסיד" או ה"קדוש". ספרו בעל השם המכונה "שאלות ותשובות מן השמיים" נובע מן העובדה שרבי יעקב היה שואל הלכות שונות ב"שאלות חלום" כדי להכריע במחלוקות בין הפוסקים. בשאלה אחת יש לנו תאריך מדויק, הנותן לנו את האפשרות לדעת מתי פעל רבי יעקב. השאלה היא מליל כ"ט באלול תתקס"ג.

שו"ת אלה נזכרו אצל כמה מפוסקי הדורות כמו "שבלי הלקט" – תניא – הקדוש, רדב"ז, החיד"א ועוד.

הספר נדפס כמה פעמים ומהדורתו החשובה ביותר היא מהדורת רבי ראובן מרגליות שהזכרנו, שבה גם תולדות המחבר ותולדות האירועים שלא כדרך הטבע.

יש הסוברים שהוא רבי יעקב מקורביל הנזכר בתוספות וגם הוא מכונה הקדוש וסביר שהוא הוא. רבי יעקב מקורביל חיבר פירושים על התורה בדרך של גימטריה והם נזכרו בתוספות על התורה ובספר "פענח רזא". אילו זכינו וספרו של רבי מאיר הגדול מפרמישלן היה מתפרסם – אחד מצאצאיו אמר לי ששם הספר "אור יאיר" והוא קיים עד היום, דבר המוטל בספק, היינו יכולים ללמוד משהו על אישיותו של המחבר, על תורתו. לדברי "אור המאיר" היה זה ספר "גדול הכמות והאיכות בקבלה מעשית. הספר היה בכתב ידו הקדושה ביד יוצאי חלציו כי ציווה שלא להדפיסם, לאשר כבוד אלקים הסתר דבר".

משלא זכינו עלינו להסתפק באגדות שסופרו בין בני המשפחה ואגדות יפות הן ומתוכן נלמד שרבי מאיר היה סוחר שהצטיין בישרותו הבלתי רגילה עד שגם הגויים היו קוראים לו מאירקו ספראוועדליווי, דהיינו מאיר הנאמן. (כך קראו גם לרבי יוסף, אביו של רבי יצחק מדרוהוביטש שעלה לארץ ישראל). תקופה מסוימת שימש מלמד בביתו של המקובל רבי שבתי מראשקוב, שגם הוא, דמות ראשונית, מבני חבורת הבעל שם טוב. נעבור לאגדות הקשורות ברבי מאיר "הגדול".

מספר הסיפור הוא רבי דוד "מלאך", "החסיד המפורסם ששימש שישים צדיקים בעלי רוח הקודש", ששמע בעצמו מרבי מאיר מפרמישלן השני, המפורסם, שנקרא על שם סבו, נושא מאמרנו. כאשר נתפשטה מכת ה"פראנקיסטען", שם רשעים ירקב, הם שרידי השבתאות שיעקב פראנק עמד בראשם ועל שמו נקראו אנשי הכת הבוגדנית הזאת, ובסופו של דבר הם התנצרו רחמנא ליצלן, בכה הבעש"ט מאוד וכידוע התבטא אז: "כל זמן

שהאבר מחובר יש תקווה. נקטע האבר אין תקווה", דהיינו לאחר ההתנצרות הם אבודים ואכן אלה העלילו לאחר מכן עלילות שונות ומשונות על היהודים בוויכוחים שהיו להם עם היהודים בשנים תקי"ח ותקי"ט. "אז בא הבעל שם טוב הקדוש לפרמישן לטכס עצה עם רבינו מאיר הגדול איך לבערם מן העולם"; אלא שרבי מאיר לא היה בביתו כי, כאמור, היה מלמד אצל רבי שבתי מראשקוב, "ונסע אז הבעש"ט לראשקוב ומצא שם אותם וסיפר להם כל העלילות והצרות שמסיבין הפרנקיסטאן, אשר אין עצה אחרת כי אם לבערם בפעם אחת מן העולם, והחליטו שלזה נצרך הסכמת והשתתפות שני צדיקי הדור המה הרב הקדוש ר' הערש פאטאקר, אחיו הנזכר של רבי מאיר הגדול, והצדיק הנסתר רבי משה פאשטישעך – שאינו נזכר בשום מקום אחר והיה, איפוא, באמת צדיק נסתר – והיה רועה בהמות של בעלי בתים בשכר מועט".

אנו ממשיכים בציטוט מתוך "אור המאיר": "ושלחו מיד את רבינו מאיר הגדול לפאטאק להביא את אחיו הקדוש לראשקוב וכאשר בא רבינו מאיר עם עגלתו לקצה עיר פאטאק כבר מצא את אחיו הקדוש עומד, מקלו ותרמילו בידו ומחכה לבואו וישבו מיד על העגלה ושבּו לראשקוב ואז נקרא הצדיק הנסתר ר' משה מהשדה שרעה שם הבהמות והניח אותם לשעה מועטת לרעות עצמם בלי השגחתו והבעש"ט, עם רבינו שבתי מראשקוב ורבינו מאיר הגדול ואחיו הקדוש ר' הערש. הלכו אל הנהר וישבו על רפסודות של קורות ששטו על פני המים ושם במקום טהרה החלו בכוונות ובייחודים כדרכם בקודש, להכניע רשע ולבער הטומאה מן הארץ".

הדבר לא עלה בידם כי "בראשקוב היה כומר אחד שהוא מכשף גדול, והרגיש שנתחברו עצמם אנשי קודש ללחום נגד כוחות הטומאה למגר אותה מיד, הניח שם אש ותחילה שריפה ונתבהל הצדיק ר' משה מפחדו על בהמות אחרים שנמסרו לידו לשמירה והלך להצילם ואז אמר הבעש"ט הקדוש כי "נתפרדה החבילה", אחרי שהצדיק ר' משה הרועה אינו איתם". סיפור הקשור עם הפרנקיסטים מסופר גם בשבחי הבעש"ט, כמובן ללא כל קשר עם הפעולה המשותפת של הבעש"ט שעליו סיפרנו. זהו אחד הסיפורים היפים שבספר.

שמעתי מפיו – של רבי פאלק מטיטשלניק – ערב יום הכיפורים ראה בעל שם טוב קטרוג גדול על ישראל שיסתלק מהם תורה שבעל פה – אכן כתוצאה מן הוויכוח עם הפרנקיסטים בקאמיניץ פודולסק נשרפו בה שסי"ן רבים – והיה מתעצב מאוד כל יום ערב יום הכיפורים. ולעת ערב, כשבאו

כל בני העיר לברכם, בירך אחד או שניים ואמר: לא יכולתי – לברך – מחמת צער ולא בירך אותם. והלך לבית הכנסת ואמר לפניו דברי כבושים ונפל לארון הקודש וצעק: ווי כי רוצים ליקח התורה מידינו. איך נוכל להתקיים בין האומות אפילו חצי יום... ואמר כי עמדו למשפט כל התנאים ואמוראים, ואח"כ הלך לבהמ"ד, ואמר עוד דברי כבושים, והתפללו "כל נדרי". ואמר אחר "כל נדרי", כי הקיטרוג הולך ומתחזק. והיה ממחר ע"ז כל הבעלי תפילות, כדי שיעמוד לתפילות נעילה בעוד היום גדול, כי הוא בעצמו הי' מתפלל תמיד תפילת נעילה. וקוד' נעילה, התחיל לומר דברי כיבוש^{אכא} ובכה, והיה מניח ראשו לאחוריו על התיב' וגנח וצעק. ואח"כ התחיל להתפלל שמונה עשרה בחשאי, ואח"כ התחיל הש"ץ של קול רם. ומנהגו הי' תמיד בימים נוראים לא היה משגיח במחזור, כי הרב ר' יעקל ממעזיבוז היה או' במחזור הפייט לפניו, והוא עונה אחריו וכשהגיע לתיבת "פתח לנו שער" או לתיבת "שערי שמים פתח", וכדיבר ר' יעקל פעם ושתיים ושמע שאינו עונה אחריו, נשתק. והתחיל – הבעש"ט לעשות תנועות נוראות, ששחה לאחוריו עד שבא ראשו סמוך לברכיו, ויראו העולם שלא יפול לארץ, והיו רוצים לאחוז ולסעד אותו, והיו יריאים, והודיעו לר' זאב קוצעס ז"ל ובא והביט בפניו, ורמז שלא יגעו בו. והיו עיניו בולטות, ובקולו היה עושה תנועות כשור שחוט, והי' כך לערך שני שעות. ופתאום נתעורר ונתיישר על עמדו והתפלל במהירות גדולה וגמר התפלה. ובמוצאי יו"כ באו כולם להקביל פניו, כי כן הי' המנהג תמיד. ושאלו אותו על הקיטרוג מה עלתה? וסיפר להם כי בעמדו בתפילות נעילה, יכולתי להתפלל והלכתי מעולם לעולם בלי שום עיכוב כל שמונה עשרה חשאי. ובש"ע של קול רם, הלכתי ג"כ עד שבאתי אל היכל אחד, והי' לי עוד שער אחד ליכנס שאבוא לפני השי"ת ב"ה, ובאותו היכל מצאתי תפילות של חמישים שנה שלא הי' להם עליה, ועכשיו מפני שהתפללנו בזה יו"כ בכוונה עלו כל התפילות. והיתה כל תפילה מאירה כשחר נכון, ואמרתי לאותן התפילות למה לא עליתם קודם? ואמרו כי כן נצטוונו להמתין על רום מעלתו שתוליך אותנו. ואמרתי להם: בואו עמי והשער הי' פתוח. ואמר לאנשי עירו, כי השער הי' גדול בכל העולם, וכאשר התחלנו לילך עם התפילות, בא מלאך אחד וסגר הדלת, ותלה מסגר אחד על השער. וסיפר הבעש"ט, להם כי המסגר היה גדול כמלא מעזיבוז. התחלתי לסבב המסגר לפתוח אותו, ולא יכולתי ורצתי לרבי, הידוע בספר תולדות יעקב יוסף (כאמור בעמ' 71, הוא הנביא אחיה השילוני. קטע מסיפור זה גם במאמר על אחיה השילוני).

וביקשתי ממנו ואמרתי: ישראל נתונים בצרה גדולה כזו, ועכשיו אין מניחים אותי ליכנס, כי בעת אחרת לא הייתי דוחק א"ע לכנוס. ואמר הרב שלי, אני אליך עמך, ואם יהי' אפשר לפתוח לך, אפתח. וכשבא וסיבב את המסגר ולא יכול ג"כ לפתוח, אז אמר אלי: מה אוכל לעשות לך? והתחלתי להתמרמר לפני רבי, איך עזבתני בעת צרה כזו, והשיב איני יודע מה לעשו' לך, אבל אני ואתה נלך להיכלא דמשיחא, אולי יהי' ישועה משם. והלכתי ברעש גדול להיכלא דמשיחא, וכשראה אותי משיח צדקינו מרחוק, אמר אלי: לא תצעוק. ונתן לי שני אותיות ובאתי לשער, ות"ל שפתחתי המסגר ופתחתי השער, והולכתי כל התפילות. ומחמת אותו שמחה גדולה שנתעלו כל התפילות, נשתתק פי הקטיגור ולא הוצרכתי לטעון ובטלה הגזירה, ולא נשאר כי אם הרשימה מהגזירה. ומאותו הרשימה אני זוכר שהיה רעש גדול בעולם, כי כמה אנשים שלחו ספריהם למדינת וואלחי' (כדי להציל את ספריהן מהשריפה). וזה הקטרוג היה מן הכת שבתי צבי ימ"ש, ושרף הבישוף אחד של עיר קאמיניץ (שמו היה ההגמון דמבובסקי ימ"ש) שני גמרות מש"ס. והרב דקהלתינו אמר, כי לקח מהמוכסין דכפר שלו, ש"ס בחזקה, ושילם לו עבור הש"ס, והניחם על האש ובער"ה נשרף כולה. ות"ל תיכף כשעמד הבישוף לפני האש ניזוק, והוליכו אותו לעי' קאמיניץ ולא הביאו אותו בחי' ומת בדרך הרשע הנ"ל. ואח"כ היה וויכוח לפני הבישוף דק"ק לבו"ב (שמו היה מיקולסקי), אבל נפל פחד התורה עליו ולא הרשיע. והכת הרשעה הנ' כולם השתמדו כי עשה להם חרפה ובזיון גדול שגילח להם פאה אחת וחצי זקן שיכירו שהוא לא יהודי ולא נכרי, ומחמת בושה נשתמדו:

נסיים בסיפור מופת נפלא שאירע לו לרבי מאיר הגדול בימי מצוקתו: עיסוקו במסחר, כפי שהזכרנו, גרם לו לביטול תורה ואז החליט לעזוב את המסחר ולשבת בבית המדרש ולעסוק בתורה. כך נהג זמן מרובה עד שנשאר ללא פת לחם. "הדחקות היתה אין לשער". פעם אחת בא גוי אחד, איכר מהסביבה וביקש למכור להם כוורת של דבש. הרבה קפצו על המציאה ואולם אותו גוי באחת: הוא ימכור את הדבש רק למאיר הנאמן. משלא מצאו בשוק חזר לביתו. אשת האיכר תמהה על שובו לביתו ללא כסף והוא חזר וטען: הוא לא ימכור את הכוורת רק למאיר הנאמן שבו הוא בטוח שלא ירמהו. אשת האיכר היתה, כנראה, פקחית יותר מבעלה והציעה לו לנסוע לביתו של רבי מאיר, שמא חולה הוא ולפיכך לא היה ביום השוק. ביום השני עשה כעצתה המחוכמת של האשה ונסע לפרמישלן, אל ביתו של רבי מאיר.

רצה האשה להזעיק את בעלה, שהרי נזדמנה לו מן השמיים עיסקא מצויינת, שתביא לחם לעוללים השואלים ללחם. רבי מאיר לא מיהר לחזור לביתו, שכן צריך היה לסיים את שיעורו. חזר רבי מאיר והאיכר הסכים למחיר שקבע רבי מאיר, אולם כסף זה לא היה בידו. למזלם באה שכנה אחת ולאחר שראתה את מצוקתם, הסכימה להלוות להם עשרים ריינ"ש שהיו זקוקים לשלם עבור הדבש.

חזר רבי מאיר לבית המדרש והרבנית החלה להוציא את הדבש מהכוורת כדי למכרו ללקוחות שונים. פתחה את הכוורת וחשכו עיניה. היו בכוורת שוליים עבות של עץ וכמות הדבש היתה פחותה ביותר. חששה הרבנית שבדבש לא תשיג אפילו את תמורת העשרים ריינ"ש ששילמה. מיהרה הרבנית לספר לאישה את התגלית הנוראה והביעה את החשש שיצטרכו למכור את הבית כדי להחזיר את החוב. בעלה הצדיק הרגיעה והבטיח לבדוק את הדברים בשובו בערב מבית המדרש.

משחזר רבי מאיר בערב והחל לפרק את הכוורת. מצא שבתוך מסגרת העץ היו זהובים רבים. לא רצה רבי מאיר ליהנות מכסף זה שמא של הערל הוא. חיכה עד שיבוא הערל שנית ואז החלו לחקור אותו בדבר הכוורת. סיפר האיכר לפי תומות: הלכתי ביער ומצאתי כוורת בתוך עץ. אין זו כוורת שלי. כרתתי את העץ עם הכוורת וזה אשר מכרתי.

רבי מאיר מפרמישלן השני, מספר הסיפור, סיים ואמר: שרים גדולים, היינו מלאכים, צברו את הכסף עבור סבי וכל זאת על מידת הביטחון הגדולה שהיתה לו.

רבינו, רבי מאיר הגדול, שנפטר בכ"ב מנחם-אב תקל"ג. השאיר אחריו את ממלא מקומו רבי אהרן שמשום מה ממאייתים את שמו רבי ארון אריה מפרמישלן, אביו של מאירל מפרמישלן, בעל המופת המפורסם: רבי דוד, אדמו"ר בקאלוש (לא קאליש!), רבי פסח שנקרא רבי פסח חסיד.

שער חספר אור המאיר — תולדותיו של רבי מאיר מפרמישלן

רבי מאיר הלוי מאפטא

ה'תשנ"ח

יום פטירתו: כ"ה בתמוז תקצ"א

ה'תשנ"ח

"משיח ה' רוח אפינו הוא ניהו כבוד נשיא נשיאי הלוויים" – כך כונה רבי מאיר הלוי מאפטא.

הצדיק, לימים האדמו"ר, תופס מקום מרכזי בחסידות. עצם התפקיד שניתן לצדיק וחוקרים מקפידים לקרוא את הצדיק במלרע, הוא מחידושה של החסידות. הבעש"ט העמיד את הצדיק החסידי מעל לרב הקהילה וזאת במגמה ליצור דמות שהעם יכול להזדהות איתה, דמות שהיא חלק מהחברה, חלק מהציבור. הצדיק אוכל עם העם – מכאן "הטיש" המפורסם, הוא רוקד איתו ושר איתו. החסידות מרבה להלל את הצדיק "איש החברה" מעל לצדיק המתבודד או המסתגף. אצלו יכול החסיד לשפוך את ליבו – לא רק בעניינים רוחניים, אלא גם בענייני היום-יום שלו המעיקים עליו – אם זה פרנסה, ילדים או בריאות. "בני, חיי ומזוני" – הם מסורים בידי הצדיק.

ארוכה היא משנת הצדיק וחוברו עליה ספרים מיוחדים. במיוחד נתחזקה משנת הצדיק בתורתו של "המגיד הגדול" רבי דב בער ממזריטש, תלמידו של הבעש"ט וממלא מקומו הראשי. בסיפרו "מגיד דבריו ליעקב" הוא קובע "כל המשכות שנמשך מעולם לעולם הכל על-ידי הצדיק". העמיק והרחיב את הרעיון רבי אלימלך מליזנסק בעל "נועם אלימלך" שעליו הוטלה הפצת החסידות בפולין וכמעט כל צדיקי פולין, גליציה, רומניה, הונגריה, הם תלמידיו ותלמידי תלמידיו, עד כדי כך שחוקרים מודרניים, קוראים לחסידות זו "חסידות מעשית" – שם בהחלט לא מוצלח ולא נכון. (על רבי אלימלך ראה בעמ' 199).

רבי אלימלך מליזנסק קובע שהצדיק יכול להוריד את השפע האלוקי מהשמיים כ"אדם שהוא קרוב אצל איזה דבר ונוח לו בקל ליטול בידו", עד כדי כך: הקדוש ברוך הוא "מסר ונתן רשות ביד הצדיק ועשאו שותף למעשה בראשית שיהיה יכול להפוך דין בצדקותיו ובתפילותיו". דברים מסוג זה חוזרים בסיפרו וכבר ליקטם ודן בהם פרופ' גדליה נגאל בדיסטרציה שלו "משנת החסידות בכתבי רבי אלימלך מליזנסק ובית מדרשו".

חוזרים הדברים ונישנים אצל תלמידי הרב ר' אלימלך שנקרא "אבות" החסידים בפולין: "החוזה" רבי יעקב יצחק מלובלין, המגיד רבי ישראל מקוז'ניץ ורבי מנחם מנדל מרימנוב. הבולט שבהם כמנהיג וגם כמעלה את ערך הצדיק – הוא "החוזה" מלובלין.

בספריו: "זאת זכרון", "זכרון זאת", "דברי אמת" הוא חוזר על כך מאות פעמים. כל פסוק וכל מילה בתורה מתייחסים אצלו, בדרך הדרוש, על הצדיק וכך לדוגמא: גפן הוא הצדיק, לאומים המה צדיקים, כלי זכוכית הם הצדיקים, פני העם, משה, טוב, שבת, יעמוד, עץ השדה – כל אלה ועוד רבים מסוג זה מכוונים אל הצדיק.

אין גבול לכוח הצדיק. עוד יותר מרבו, רבי אלימלך מליז'נסק, הוא מתאר את כוחו של הצדיק לפעול אלי אדמות. עד כדי: ורחמיו על כל מעשיר – ורחמיו הם הצדיקים והם "על כל מעשיר" – הם מושלים על כך מעשיו של הקדוש ברוך הוא ויש להם כוח להמשיך כל ההשפעות ולבטל כל הגזירות. הנה קטע נוסף ואני מביאו בלשונו של "החוזה" להדגש הדברים: (על משנת הצדיק בתורת החוזה פרסמתי בשעתו מאמר מקיף) "וכן יש לומר מבטן מי יצא הקרח, כי "מי" נקרא הצדיק כמו שנקרא זה שפירשנו כמה פעמים משום שחשוב וספון בכל העולמות ותפילותיו בוקע הרקיעים וגם הוא גוזר גזירה ומתקיימת והוא יכול לבטל גזירת המקום ברוך הוא וכולם שואלים עליו מי הוא, ועונים זה. על כן נקרא מי וכן זה. וזה "מבטן מי יצא הקרח" כשהצדיק חפץ שיהיה קרח בעולם, כי הוא טוב להתגבר על כל בני העולם". "מי" הנקרא צדיק, נזכר כבר אצל הבעש"ט ורבים בעקבותיו כמו ב"תשואות חן", "מאור ושמש" ואחרים].

כל הכוח שניתן לצדיק הוא רק לפירסום אלקותו של ה' יתברך לטובת עם ישראל. – "השי"ת משרה רוח קדשו על צדיקי הדור וכל רצונו של השי"ת הוא רק בשביל התגלות אלקותו בתחתונים ועל-ידי זה תתחזק האמונה".

תלמידו הגדול של "החוזה" מלובלין היה רבי מאיר מאפטא, ולדברי ר' אהרן מרקוס בספר "החסידות" שלו, וכבר אמרנו כמה פעמים שדבריו הם בבחינת "ערבך – ערבא צריך", היה היורש הרשמי של החוזה מלובלין, "שהיו בו הכשרונות המיוחדים לתפקיד נעלה זה", כפי שכותב הרב יקותיאל אריה קמלהר ב"דור דיעה" שלו בתרגום דברי אהרן מרקוס, שאליו התייחס הרב קמלהר בהערצה נלהבת.